

Marek, Anna

XX Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 49/3-4, 287-290

2004

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

też liczne kamienie ozdobne obrobione w formie pisanek, których powierzchnie zdobiły ujawnione szlifem wewnętrzne wtrącenia mineralne.

Starorosyjska sztuka rzeźby w kamieniu odrodziła się niedawno w twórczości O. Gałatina. Artysta wystawił po mistrzowsku wykonane kamee o tematyce religijnej oraz z wizerunkami wybitnych postaci historycznych i świata kultury. Tworzywem tych prac są naturalne kryształy bezbarwnego kwarcu i srebro (Ryc. 5).

Wystawie towarzyszył folder zawierający interesujący tekst i znakomitej jakości ilustracje, a zwiedzanie uprzyjemniała muzyka Wertyńskiego.

Andrzej Sas-Jaworski

XX KRAJOWY ZJAZD POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORII MEDYCYNY I FARMACJI

Jubileuszowy XX Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (PTHMiF) odbył się w dniach 26–28 września 2003 r. w Poznaniu. Uroczyste otwarcie nastąpiło 26.09.2003 r. w Sali Czerwonej Pałacu Działyńskich przy Starym Rynku. Budynek pochodzący z lat 70. XVIII w. z piękną attyką z trójkątnym naczółkiem oraz zwieńczającą fasadę główną figurą pelikana, należy do Biblioteki Kórnickiej PAN. Oprócz Biblioteki w gmachu znajdują się również zakład Badań Narodowościowych PAN oraz Instytut Zachodni. Przybyłych gości powitał Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego dr hab. Roman K. M e i s s n e r. Następnie wysłuchano niezwykle interesujących wykładów prof. dr hab. Romana D u d y – *O etosie pracownika nauki* i prof. dr hab. Jana B a r c i s z e w s k i e g o – *Znaczenie poznania struktury DNA dla rozwoju nauk biologiczno-medycznych*. Po wygłoszonych referatach i koncercie uczestnicy zjazdu przeszli pod gmach Archiwum Państwowego, gdzie odsłonięto tablicę pamiątkową (autorstwa Jerzego Sobocińskiego) poświęconą Robertowi Remakowi – urodzonemu w 1815 r. w Poznaniu, profesorowi uniwersytetu w Berlinie, histologowi, embriologowi i neurologowi. Odkrywczy bezrdzeniowych włókien nerwowych, które dotąd noszą nazwę włókien Remaka. Autora prac z zakresu elektrodiagnostyki i elektroterapii oraz członka Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego i Towarzystwa Lekarskiego w Wilnie.

Dalsza część obrad odbyła się w Hotelu Orbis Polonez. W ciągu trzech dni zjazdu wysłuchano około 120 wystąpień. Obrady toczyły się na czterech salach równocześnie i obejmowały następującą tematykę:

- I – Medycyna i farmacja XX wieku,
- II – Lekarze i farmaceuci na obczyźnie,
- III – Dzieje medycyny poznańskiej – w 750-lecie lokacji Miasta Poznania,
- IV – Od etyki do bioetyki,

V – Metodologia historii nauk medycznych,

VI – Varia.

Pierwszego dnia obrad mogliśmy wysłuchać m.in. następujących referatów: *Rozwój pojęć bioetycznych w świecie powojennym* prof. dr hab. Tadeusza Heimratha, *Między eugeniką a higieną. Dylematy społeczne i etyczne eugeników polskich okresu międzywojennego* Michała Musielaka, pracę ks. prof. dr Adama Sikory *Zagadnienia bioetyczne w dokumentach Rady Europy*, Haliny Płońskiej *Wkład farmaceutów i lekarzy polskich w działalność patriotycznych organizacji polonijnych w USA na przełomie XIX i XX wieku*, prof. dr hab. Jolanty Sadowskiej *Medycyna w starożytnej kulturze chińskiej*, Zbigniewa Beli *Przepis na afrodyzjaki w Astangahridaya Vagbhaty (Indie VI/VII wiek n.e.)*, Macieja Koszutkiego *Fenomen państwa militarno-szpitalnego na przełomie dziejów Zakonu Maltańskiego*. Niezwykle ciekawe było sprawozdanie Małgorzaty Kostrzewy, Wojciecha Miazgi, Witolda Kostrzewy, Józefa Świątka i Piotra Kostrzewy o zbiorach medycznych Biblioteki Jasnogórskiej pt. *Libri Medici Biblioteki Jasnogórskiej*. Cały zespół w składzie Mariusz Szczepanik, Marian Krawczyński, Wojciech Cichy, Natalia Kobelska-Dubiel pracował także nad odpowiedzią na postawione w tytule wystąpienia pytanie *Czy Fryderyk Chopin chorował na mukowiscydozę*. Nie zabrakło również prac przedstawiających rozwój badań nad chorobami. Referaty z tej tematyki wygłosili: Daniel Sabat *Rozwój badań morfologicznych raków płuc w Polsce w XIX i pierwszej połowie XX wieku*, Monika Dmitrzak-Węglarz *Historia badań genetycznych w anoreksji* i Mikołaj Kobelski *Rozwój wiedzy o wielotorbielowatości nerek*. Niezwykle dla mnie interesujące było wystąpienie prof. dr hab. Andrzeja Kierzka pt. *Zmagania wileńskich lekarzy z krupem w początkach XIX stulecia*, w którym przedstawił sylwetki wileńskich lekarzy zajmujących się leczeniem błonicy górnych dróg oddechowych – Jędrzeja Śniadeckiego, Andrzeja Matuszewicza, Johanna Franka i jego syna Józefa oraz Feliksa Rymkiewicza. Największym problemem dla ówczesnych medyków było zróżnicowanie chorób – krupu i pseudokrupu. Podstawowym natomiast środkiem leczniczym były upusty krwi, kalomel i emetyk. Stosowano również różne ziołowe mikstury, a także naparstnicę i chininę. Pomocne miały być także wdychania eteru octowego, pary wodnej, środków balsamicznych, pary ze słodu jęczmiennego i przykładanie kataplazm. Nie wykorzystywali lekarze jeszcze na szerszą skalę tak popularnej w drugiej połowie XIX wieku tracheotomii, która zdecydowanie zmniejszyła śmiertelność wśród dzieci. Jednak rewolucja w terapii nastąpiła dopiero po uzyskaniu anatoksyny błonicznej.

Zakończeniem pierwszego dnia zjazdu była wycieczka do Biblioteki Kórnickiej Polskiej Akademii Nauk oraz wieczór towarzyski na wyspie Edwarda w Zaniemyślu.

Następny dzień zjazdu rozpoczął się od Walnego Zgromadzenia PTHMiF. Pierwszym punktem programu było przyjęcie porządku obrad, następnie wysłuchano sprawozdań ustępującego Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Po dyskusji

większością głosów udzielono Zarządowi absolutorium. Kolejnym punktem obrad było uchwalenie zmian w Statucie Towarzystwa. Następnie przystąpiono do powołania Komisji Wyborczej i Skrutacyjnej oraz zgłaszania kandydatów do nowego Zarządu. W jawnym głosowaniu wybrano prezesa prof. dr hab. Wandę Wojtkiewicz-Rok z Wrocławia. Do Zarządu wybrano także: doc. dr hab. Bożenę Urbank (Warszawa), dr hab. Romana K. Meissnera (Poznań), dr Andrzeja Wróbla (Lublin), dr Jana Majewskiego. Do Komisji Rewizyjnej wybrano: dr Krystynę W. Korpalską (Bydgoszcz), prof. dr hab. Andrzeja Felchnera i dr Marka Dudkiewicza. Redaktorem naczelnym „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” ponownie został wybrany prof. dr hab. Zdzisław Gajda. Krótkie przemówienie nowo wybranego prezesa zamknęło obrady. Następnie rozpoczęły się sesje naukowe, na których m.in. poruszano tematy z zakresu farmacji m.in.: Anna Trojanowska *Zatrucia sporyszem – opinie lekarzy w XIX wieku*, Beata Wysocka *Stosowanie Cannabis Sp. jako środka leczniczego w praktyce medycznej w XIX w.*, Jerzy Nacel *Dostępność oraz sposoby sporządzania i dystrybucji leków w aptekach kartuskich na przełomie XIX i XX wieku w świetle obowiązujących przepisów, lekospisów i farmakopei* oraz Mariola Herbert Rymgałłowie – *aptekarski ród z tradycjami*. Sporym zainteresowaniem cieszyły się tematy poświęcone położnictwu i ginekologii: Henryk Mazurek przedstawił referat pt. *Zwalczanie zakażeń połogowych na ziemiach polskich od połowy XIX wieku do II wojny światowej (od Sammelweissa do początku ery antybiotykoterapii)*, Wojciech Kula *Towarzystwo Ginekologiczne Krakowskie w latach 1889–1918 oraz „Rocznik Towarzystwa Ginekologicznego Krakowskiego” – pierwsze polskie pismo ginekologiczno-położnicze*. Nie zabrakło też bardzo współczesnych tematów: Aleksandra Fryś zaprezentowała problemy związane z przeszczepianiem narządów – *Historia przeszczepiania narządów – zarys problematyki*, Maciej Micker *Rozwój metod leczenia miażdżycowego niedokrwienia kończyn dolnych*. W ramach tematyki poświęconej dziejom medycyny poznańskiej w 750-lecie lokacji miasta Poznania wygłoszono np. referaty: Anita Magowska *Katedra i Ostrów Tumski w Poznaniu z perspektywy historii medycyny*, Lech Bieganski *Poznańskie okulary w XVI stuleciu – przyczynek do historii okularów w Polsce*, Bożena Urbank *Poznańskie XIX-wieczne archiwalia i zabytki piśmiennictwa dotyczące opieki nad chorym*, Walentyna Korpalska *Izba Lekarska prowincji poznańskiej w Poznaniu 1887–1919*, Katarzyna Surdyk *Stan badań nad pierwszym polskim podręcznikiem pediatrii pióra Jana Chróściejewskiego*.

Dzień zakończył się koncertem w Poznańskiej Farze i bankietem w filii poznańskiego Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Polsce. Niedzielny dzień rozpoczęła Msza Święta w Katedrze Poznańskiej (na Ostrowie Tumskim). Kazanie wygłosił Jego Eminencja Arcybiskup Metropolita prof. dr hab. Stanisław Gądecki. Po zakończonej uroczystości kontynuowano sesje naukowe, które

poświęcone były głównie znaczeniu poznańskiej medycyny i farmacji. Referaty wygłosili m.in.: Kazimierz J a n i c k i *Poznańscy lekarze wojskowi w dwudziestoleciu międzywojennym*, Eugeniusz B i a d a ł a *Kompania Ratownictwa Sanitarnego w Poznaniu, jej działalność w czasie kampanii wrześniowej 1939 roku i w początkach II wojny światowej*, Jerzy D u r k a l e c , Teresa L a t o u r *Udział poznańskiej medycyny w rozwoju balneologii*, Maciej G e m b i c k i *Poznańska szkoła endokrynologii i jej wkład w tworzenie i rozwój endokrynologii polskiej*. O godzinie 13 prezes R. Meissner zamknął obrady zjazdu.

Wspaniale pod względem organizacyjnym i merytorycznym przygotowany zjazd dostarczył uczestnikom nie tylko wrażeń rozrywkowych, ale przede wszystkim ogromnej ilości nowych, ciekawych wiadomości z historii medycyny i farmacji oraz z zagadnień etycznych dotyczących współczesnej medycyny. Zapewne treść wielu wykładów będzie inspiracją do dalszej pracy badawczej. Warto przy tej okazji wspomnieć o imprezach towarzyszących obradom. W Muzeum AM czynna była wystawa „Karol Marcinkowski – w 200. rocznicę urodzin, można było również zwiedzać Muzeum Farmacji w Poznaniu. Organizatorzy zjazdu wydali także medal pamiątkowy, jubileuszowego XX Zjazdu PTHMiF. Wykonany został przez jednego z najwybitniejszych polskich medalierów prof. Józefa Stasińskiego. Jeden z nich został wręczony na Zamku Kórnickim doc. dr hab. Bożenie Płonce-Syroce za jej rozprawę habilitacyjną.

Kolejny XXI Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji odbędzie się za 3 lata w Katowicach. Przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego będzie doc. dr hab. Bożena Urbanek.

Anna Marek
doktorantka w IHN PAN

XIII SYMPOZJUM HISTORII FARMACJI – HORYNIEC-ZDRÓJ

W dniach 28–29 maja 2004 r. odbyło się w Horyńcu-Zdroju XIII Sympozjum Historii Farmacji. Jego organizatorem była mgr Lidia Czyż, przewodnicząca Rzeszowskiej Sekcji Historii Farmacji PTFarm.

Zagajając obrady i witając uczestników sympozjum, mgr Lidia Czyż stwierdziła, że dzieje farmacji to nie tylko interpretacja pewnych problemów zawodu aptekarskiego w perspektywie historycznej, ale także zbieranie i dokumentowanie wycinków tych dziejów. Działalność poszczególnych aptek i aptekarzy na tle ich środowiska, to ważne cegiełki w budowaniu dziejów aptekarstwa.

Ze względu na miejsce odbywania się sympozjum dwa pierwsze referaty poświęcone były tematyce uzdrowisk polskich. W pierwszym – mgr Agnieszka R z e p i e ł a z Muzeum Farmacji w Krakowie przedstawiła obszernie *Dzieje uzdrowiska horynieckiego ksiąząt Poniniskich*, w drugim dr Jadwiga Brzezińska